

**До разової спеціалізованої вченої ради
Львівського державного університету внутрішніх справ**

ВІДГУК
офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Саско Олени Іванівни
на дисертацію Солоджук Віталія Васильовича
«Кримінально-правова охорона інформації у сфері господарської
діяльності»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена тим, що адаптація законодавства України до європейських стандартів дозволить нашій країні розвиватися відповідно динаміки світової економіки. При цьому запорукою належного розвитку економіки держави є захист інформаційних відносин у сфері господарської діяльності.

Постійний розвиток інформаційних технологій, зростаюча роль на сучасному етапі людського потенціалу створюють нові внутрішні загрози для захисту інформації у сфері господарської діяльності. Забезпечення належного кримінально-правового захисту інформаційної безпеки є необхідною умовою розвитку українського суспільства, його включення до світових процесів інформатизації.

Кримінально-правова охорона інформації у сфері господарської діяльності забезпечується низкою кримінально-правових норм VII розділу Особливої частини Кримінального кодексу України «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності». Тому однією з обставин, яка зумовлює необхідність дослідження кримінально-правової характеристики складів кримінальних правопорушень, що пов'язані з обігом інформації у сфері господарської діяльності, є потреба сприяти усуненню помилок, які зустрічаються в практиці їх розслідування та судового розгляду.

Окремі аспекти теоретичного знання та характеристики особливостей кримінально-правової охорони інформації досліджували такі науковці, як

В. С. Батиргарєєва, Ю. В. Баулін, П. С. Берзін, А. В. Горностай, Л. М. Демидова, М. В. Карчевський, А. А. Музика, В. О. Навроцький, Н. А. Савінова, В. Я. Тацій, П. Л. Фріс та інші. Кримінальним правопорушенням в сфері господарської діяльності та такому їх предмету, як інформація, присвячені праці Д. О. Балобанової, І. І. Бартош, Р. А. Волинця, Н. О. Гуторової, О. О. Дудорова, Д. В. Каменського, Л. В. Павлик, О. Е. Радутного, А. М. Ришелюка, М. І. Хавронюка та ін. Попри значну кількість наукових праць, комплексна характеристика кримінально-правової охорони інформації саме у сфері господарської діяльності ще не проводилась. Саме тому дослідження питання комплексної характеристики кримінально-правової охорони інформації у сфері господарської діяльності, сприятиме системному тлумаченню кримінального закону, забезпечуватиме єдність та правильність практики його застосування. З цих причин тематика дисертаційного дослідження Солоджук В. В. є актуальною та своєчасною, важливою для доктрини кримінального права та правозастосовної практики. Особливо важливим є те, що автор зосередився на реальних сучасних проблемах, а не на давно вирішених у науці та практиці проблемах.

Оцінюючи актуальність теми дослідження, необхідно відзначити, що дисертацію виконано відповідно до напрямів науково-дослідної роботи факультету № 1 Львівського державного університету внутрішніх справ «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» на період 2021-2024 рр. (номер державної реєстрації 0121U113930).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. В основу дисертаційного дослідження, враховуючи специфіку предмета та поставлені завдання, покладено принципи неупередженості та методологічної багатоманітності. Методика дослідження базується на поєднанні загальнонаукових і спеціальних юридичних методах дослідження, які використовувалися в роботі у взаємозв'язку та взаємозалежності, що

забезпечило повноту, всебічність та об'єктивність дослідження, достовірність отриманих наукових результатів.

Висновки і рекомендації дисертанта ґрунтуються на аналізі вітчизняних і зарубіжних джерел, нормативного матеріалу, літератури з питань кримінального права, інших наук, енциклопедично-довідкової літератури. Автором опрацьовано достатню кількість літератури, що безпосередньо чи опосередковано торкається теми дисертаційного дослідження – 213 джерел. Зазначене свідчить про високий рівень обізнаності дисертанта у питаннях, які ним досліджуються, та забезпечує відповідний рівень обґрунтованості зроблених ним висновків.

Емпіричну основу дослідження становлять офіційні статистичні та аналітичні дані Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора за останні 10 років і аналіз близько 200 судових рішень національних судів, доступних в Єдиному державному реєстрі судових рішень, та рішень Європейського суду з прав людини.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація за характером і суттю поставлених завдань є першим комплексним дослідженням кримінально-правової охорони інформації у сфері господарської діяльності в Україні, в якому містяться рекомендації щодо правильної кримінально-правової кваліфікації відповідних посягань, а також пропозиції, спрямовані на удосконалення кримінального законодавства в цій частині.

Сформульовані та аргументовані автором дисертаційного дослідження узагальнення є важливими у теоретичному та практичному аспектах, містять елементи новизни та пропозиції щодо вдосконалення законодавства. Автор отримав низку науково-теоретичних результатів та пропозицій, які мають значення для удосконалення положень VII Розділу Особливої частини Кримінального Кодексу України «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», зокрема окремих його норм, що стосуються кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом інформації

Здобувач Солоджук В. В. у дисертації зробив теоретичні висновки, уточнив зміст окремих понять, які мають наукове й практичне значення, що знайшли своє відображення в конкретних теоретичних положеннях і пропозиціях. Серед них, на нашу думку, варто виділити такі:

- автором запропоновано поділяти інформацію в кримінальних правопорушеннях у сфері господарської діяльності на таку, що: 1) подається чи іншим чином використовується для вчинення різного роду дій (ст.ст. 200, 2051, ч. 1 ст. 2091, ст.ст. 2201, 2202, 222, 2231, 2322 КК України); 2) становить певну таємницю (ч. 2 ст. 2091, ст.ст. 231, 232, 2321, 2323 КК України);

- проаналізована група кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом інформації у сфері господарської діяльності, виокремлених за критерієм визначення інформації в якості предмету відповідних кримінальних правопорушень, що дозволило уніфікувати підхід до розуміння такої інформації та запропонувати зміни до кримінального законодавства. Запропоновано внести зміни до Кримінального кодексу України в частині застосування заходів кримінально-правового характеру за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом інформації у сфері господарської діяльності, а саме вдосконалено положення щодо застосування покарань у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, застосування спеціальної конфіскації та заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Дисертантом удосконалено особливості врахування підстав та принципів криміналізації при встановленні кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння, які вчиняються у сфері господарської діяльності. Досліджено необхідність визначення їх суспільної небезпечності за розміром заподіяної шкоди та уніфікацію підходів до обрахування цієї шкоди, а також уникнення криміналізаційної надмірності.

Позитивної оцінки заслуговує проведений автором порівняльний аналіз положень чинного кримінального законодавства України та Проекту Кримінального кодексу, який розробляється Робочою групою з реформування кримінального права, а також зроблені висновки та пропозиції.

В цілому, всі положення дисертаційного дослідження є теоретично важливим внеском у кримінально-правову науку.

Результати дослідження мають не лише наукове, а й суто **практичне** значення, та можуть бути використані:

- у *правотворчій діяльності* – для удосконалення кримінального законодавства України в частині нормативної регламентації відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з обігом інформації у сфері господарської діяльності;

- у *правозастосовній діяльності* – для розв'язання компетентними органами проблемних питань кваліфікації відповідних кримінальних правопорушень;

- у *науково-дослідній діяльності* – для подальших наукових досліджень проблематики кримінально-правової охорони інформації у сфері господарської діяльності в Україні;

- в *освітньому процесі* – для підготовки підручників, навчальних посібників і методичної літератури та викладання навчальних дисциплін кримінально-правового циклу (акт впровадження результатів дисертації в освітній процес ЛьвДУВС № 17 від 05.03.2025 року).

За результатами дослідження опубліковано 5 наукових праць, серед них – 3 статті у наукових фахових виданнях України, а також 2 тези доповідей на науково-практичних заходах. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовуються.

Дослідження Солоджук В. В. має і інші позитивні положення та, безумовно, є актуальним і корисним як в практичному, так і в теоретичному плані.

В цілому позитивно оцінюючи рецензоване дослідження, звернемо увагу на окремі спірні положення, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту дисертації.

1. Автор, досліджуючи інформацію як об'єкт кримінально-правової охорони приходить до висновку, що поняття «інформація», «дані», «відомості», «повідомлення», «знання» не тільки на побутовому, а й на доктринальному та

законодавчому рівнях визначаються один через одне та є синонімічними (с. 34). Така позиція видається нам необґрунтованою та потребує додаткових пояснень та аргументів.

2. Досліджуючи соціальну зумовленість кримінально-правової охорони інформації у сфері господарської діяльності в Україні, автор розглядає директиви ЄС, які координують дії держав-членів ЄС в протидії кримінальним правопорушенням у фінансовій сфері, та її інформаційної складової. Зокрема, розглядаючи директиву 2019/1153 від 20.06.2019 р. про правила, що сприяють використанню фінансової та іншої інформації з метою запобігання, виявлення, розслідування або судового переслідування певних кримінальних правопорушень, зазначає, що у ній закріплюються принципи взаємодії підрозділів фінансової розвідки з органами публічної влади держав-членів, з метою посилення безпеки, покращення кримінального переслідування осіб, які вчинили фінансові злочини, боротьби з відмиванням грошей і запобігання податковим злочинам у державах-членах та у Союзі в цілому.

Автор пропонує створити механізм, який забезпечить доступ до інформації підрозділів фінансової розвідки (ПФР), відповідальних за запобігання тяжким злочинам, їх виявлення, розслідування або кримінальне переслідування, щоб підвищити їхню спроможність проводити фінансові розслідування та покращити співпрацю між ними. Однак не пропонує, який саме механізм може встановлювати заходи для полегшення доступу компетентних органів до фінансової інформації й інформації про банківські рахунки, а також полегшення використання ними такої інформації з метою запобігання вчиненню тяжких злочинів у сфері господарської діяльності.

3. Аналізуючи міжнародні тенденції та досвід зарубіжних країн щодо охорони інформації у сфері господарської діяльності автор приходить до висновку про те, що дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання відповідальності за правопорушення в господарській та фінансовій системі, пов'язані з незаконним обігом інформації, продемонструвало в багатьох випадках надмірність втручання українського законодавця у врегулювання окремих аспектів реалізації такої діяльності. Досліджуючи досвід окремих

європейських країн, країн-сусідів в частині врегулювання підстав та меж кримінальної відповідальності за порушення інформаційної безпеки в сфері фінансової та господарської діяльності автор не робить пропозицій про запозичення позитивного зарубіжного досвіду до кримінального законодавства України.

4. У своєму дослідженні автор зазначає, що проведений аналіз видів інформації, яка може бути предметом або знаряддям чи засобом вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Однак не розглядає випадки у яких така інформація може бути предметом, а у яких знаряддям чи засобом вчинення кримінального правопорушення.

5. Під час розгляду кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збиранням та використанням (розголошенням) інформації з обмеженим доступом, автор зазначив, що таємниця може фіксуватися на будь-яких матеріальних носіях (папір, флешка, плівка тощо), але деякі відомості, що складають таку таємницю, в принципі не можуть бути зафіксовані на матеріальних носіях. Дана позиція, на наш погляд, потребує додаткових пояснень та аргументів.

Загальний висновок. Незважаючи на зазначені дискусійні положення, дисертація Солоджук Віталія Васильович на тему «Кримінально-правова охорона інформації у сфері господарської діяльності» виконана на належному науковому і методологічному рівнях, з широким використанням загальної та спеціальної літератури, проведенням аналізом статистичних даних та оприлюднених рішень судів України має наукову цінність і практичну значимість. Рецензована дисертація є завершеною, кваліфікованою самостійною науковою працею, що містить результати проведених досліджень, які мають важливе значення для розвитку науки.

Отримані автором нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для кримінально-правової науки, а саме – автором розроблені положення, які спрямовані на розвиток доктрини кримінального права, вдосконалення норм чинного законодавства пов'язаних з кримінально-правовою охороною

інформації у сфері господарської діяльності в умовах оновленого кримінального законодавства та євроінтеграційних процесів.

Дисертація Солоджук Віталія Васильовича на тему «Кримінально-правова охорона інформації у сфері господарської діяльності» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (із змінами), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (із змінами), а її автор – **Солоджук Віталій Васильович** на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доцент кафедри кримінального правосуддя та правоохоронної діяльності
юридичного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
кандидат юридичних наук, доцент**

Олена САСКО